

Előfizetési árak:

Egész évre . . . 14 frt — kr.
Félévre . . . 7 „ — „
Negyedévre . . . 3 „ 50 „
Egy óra . . . 1 „ 20 „
Egyes szám helyben 4 kr.
Vidéken 5 kr.

Százalék nem adatik.

Kiadóhivatal:

Budapest, M. kör-utca 7. sz., földszint,
hová az előfizetések és a lap
szétküldésére vonatkozó felszo-
lamások intézendők.

PESTI HIRLAP

POLITIKAI NAPILAP.

Szerkesztési iroda:

Budapest, nádor-utca 7. sz., I. emelet,
hová a lap szellemi részét
illető minden közlemény
intézendő.

Bérmertelen levelek csak
ismert kezektől fogadtnak el.
Kéziratok vissza nem adtnak.

Hirdetések

a kiadóhivatalban vétetnek fel.
Franciaország részére pedig
JOHN F. JONES & CIE. Páris-
ban, 31 bis, rue du Faubourg
Montmartre.

Megint:

Ugyanaz nap, midőn kezünkhez jut az erdélyi szászok egyik legkiválóbb férfiának, Bauszner Guidó országgy. képviselőnek választóihoz intézett, emelkedett szellemű beszámolója, melyben a legmelegebb hazafiság hangján kommentálja a „szász népprogramot”: Berlinből beküldik hozzánk egy ottani lap számát, mely a legperfidebb módon izgat a magyar állam s a magyarság ellen.

Nem tudjuk, őszintén megvallva, mi a politikai és journalistikai jelentősége a Berliner Zeitungnak otthon. De bár sokan olvassák vagy kevesen, ránk nézve az ez esetben teljesen közömbös. Nekünk teljesen elégséges az a főhaborító tény, hogy egy monarchiánkkal szövetséges, sőt „baráti” viszonyban élő állam fővárosában akadt lap, mely megnyitotta hasábjait olyan alávaló rágalmak előtt, minőket a hazánkkal szemben legellenségesebb indulatu panszláv lapokban is csak gyéren olvasunk.

A petrifikált rosszakarat és szemérmetlen hazugság e hirlapirodalmi fércelménye minden sorában elárulja ugyan, hogy egyike azon szász elégtelenségeknek irta, kik fáradhatatlanok néhány márká irói honoráriumért — valóságos Judásdíjért — rágalmazni a magyar államot a külföld előtt. Ha keresnők e nyomorultak herostratusi tetteiben a rugót: bizonyára megtalálnók sértett hűségben, egy mandátumtól vagy állástól való elesésben. S ily indoku támadásoknak ez az állam és vele fajunk akkor is ki lenne éve esetről-esetre, ha egészen a bűnös és ál-

lambomlasztó könnyelműség határaig tennék engedményeket a nemzetiségeknek.

De azt kérdezzük: minő eljárás az bizonyos berlini lapok részéről, — mert többen vannak ellenségeink sorában — hogy következetesen izgatnak Magyarországot s a magyar elem ellen? Nagyon jól tudjuk, hogy a kormányt és hivatalos politikáját nem szabad összetéveszteni azzal, a mi egy pár lapnak privát mániája és sportja. De akárki mit mond: az államok közötti szövetségeket szilárdá és tartóssá nemcsak a fejedelmek kölcsönös barátsága és loyaltása, nemcsak a kormányok erős és becsületes akaratára, hanem a nemzetek kölcsönös rokonszenve is kovácsolja. Már pedig a Kreuzzeitung és társainak programmszerű izgatása Magyarország alkotmánya, parlamentje s nemzetünknek politikai hegemoniája ellen — ha nem is rendíti meg szövetséges hűségünket — valóban igen nehézzé teszi nekünk nem azonosítani a lapokat a német nép egy jelentékeny részével.

Ne várja tőlünk senki, legkevesebb magyar olvasók, a kikhez szólunk, hogy cáfolatába bocsátkozzunk a berlini lap perfid állításainak. Mindezen dolgok annyiszor voltak már föltalálva a németországi sajtóban ellenünk áskálódó szász izgatók által s oly nyomosan meghazudtolva hazai lapokban és hazafias szellemű publicisták németül közölt műveiben: hogy teljesen fölösleges e helyen védelmére keletkezni államunknak és uralkodó politikáinknak.

De szükségtelen azért is, mivel ama támadás jogosulatlanságát és rossz akaratát semmi sem bizonyíthatná csattanósabban, mint a folyó évi június 17-én Nagy-Szebenben egyhangulag

és ünnepélyesen elfogadott szász népprogramm. E program, melyben tudvalevőleg az egész szász nép egyesült, világosan hirdeti ország-világ előtt, hogy a szászok hozzásimultak a magyar államiság sarkalatos követelményeire. Hódolnak a magyar állameszme előtt, elismerik a magyar állami nyelv jogosultságát, részt akarnak venni a magyar állam kulturális munkájában, hozzájárulni kívánnak mindahhoz, a mi a magyar államot mindinkább jogállammá fejlesztheti. Megannyi nagybecsű és örvendetes nyilatkozat, melyet a szászok nem tettek volna, ha azt látnák, vagy az volna meggyőződésük, hogy a magyar állam ki akarja forgatni őket ősi nyelvükből, szokásaikból és autonómiai jogaikból.

E nagyhorderejű esemény híre Németországba is eljutott. A szász népprogrammal megismerkedhetett minden németországi hirlapíró is. Független szász férfiak hozták előtervezlet után e programot, jelölve egy nagy és üdvös fordulatnak, a magyar állam méltányolt toleranciájának és a szászok hazafiságának.

Mindez azonban a Kreuzzeitung-ot és társait nem érinti. Alig hogy berzekei dühvel támadtak a Berlinbe készülő magyarok ellen: föltalálják a régi rágalmat, hogy Magyarország erőszakkal nyomja el a szászokat, a „bánati németeket” s általában mindent, a mi német. Ez az elismerés és a válasz arra, hogy a német nyelv kötelező iskoláinkban és hogy a tőzsgyökeres magyar ifjunak, török ~~szász~~ németül kell tanulnia.

Valóban Steinacker Odön, a ki csak az imént szerepelt a Kreuzzeitungban egy nyilatkozatával, nem vétene semmit szász érzelmei ellen,

A „PESTI HIRLAP” TÁRCÁJA

Az épülő új királyi palota.

„Szeged szebb lesz, mint valaha volt.”

E valósult királyi szót újabb királyi tény: a magyar királyi budai várpalota megújítása követi, mely felülmulja Zsigmond és Mátyás korabeli fényét. A restauráció meg van kezdve. A ki a krisztinavárosi oldalon jár, vagy a szarvas-tér felől a várba fölmeleg, meggyőződhetik róla. A ki pedig végig sétál az Atilla- és Lógody-utcán, látni fogja a lebontott házak helyein azon tágas emelkedett tét, mely az építési kőanyag lerakó helye lesz. Már egész halom kő van ott és hosszú téglakazal, a kerítésen belül az építési területen feketére festett fedelű nagy épület beton-mész tartására, tovább délre egy másik deszkával padolt emelvényen kavicsalom a beton-alaphoz. Az Atilla-utcából méter magas és széles öblü, immár be is földelt csatorna vonul föl a várba, a legkülső vár alján most hatoltak át: ez a felső vár vizét s egyéb folyadékát fogja levezetni.

A ki a közvéleményre figyel, tudja, mily érdeklődéssel fogadta az ország a hírt, hogy a királyi lak meg fog újulni, Ybl Miklós készíti tervét; a felség látta azt, vizsgálatán átment, el van fogadva s már csak a munka megkezdése van hátra. Ez már több évig volt hír, vágy, hozzávetések és kritika tárgya a hosszú késés miatt. Mi lesz majd az építéssel, ha terve oly soká készült? mondák a nyugtalan elméjűek, a kik az ily dolgok nehézségeit nem ismerik.

En megbízható értesülés alapján adhatok erre dilettáns feleletet, tiszta jóindulatból, félórai örömet kívánva okozni e nagykiterjedésű lap olvasóinak.

A királyi civilisztájából elébb a magyar királyi operaházat építtette a főváros díszére, a magyar színművészet emelése végett. Minden évre meghatározott összeg volt a felség által e célra kijelölve. Idő kellett rá, míg e monumentális mű megalkotva lön.

A királyi civilisztájából épült meg a várpalota pesti oldala s alapított meg az a pompás új várkert a siklón alól, a minek páriját Európa egy királyi lakja körül sem lehet látni, kivált a természeti fekvést véve tekintetbe. Az operaházzal az arisztokraciának és vagyonos polgárságnak, a várkerítél az összes polgárságnak akart ő felsége üdülő és kellemes sétáló s pihenő helyet alkotni. Ez ismét nagy költséget és sok évet kívánt. Azt hiszem, minden méltányosan gondolkodó hazánkfia csak örömet érez rajta s indokoltan találja a sok szép alkotás lassu létrejöttét.

Csak ezután jöhetett sor a királyi várpalota kibővítésére és fölépítésére. Ez két idő- és munkaszakra oszlik. Most az első van folyamatban. Tudniillik 1890-től kezdve remélhetőleg 4—5 év alatt elkészül a szarvas-térről és az alagut budai végétől kiinduló s mindenütt a Lógody-út felett szabályos emelkedéssel elvonuló új ut azon pontig, a hol a mai királyi várőrségi épület északi vége és a külügyminiszteri palota déli vége közti üres tér van. Innen az olvasó képzelje magát a Lógody-út azon pontjára, a hová most az építési kőanyagot lerakják. E pontra

érve, a mindkétfelől vonuló ut itt szerpentint képez s úgy indul fel a fő vár-utban egyesülve, a királyi várpalota felé.

Azon ponttól kezdve, a hol a déli Ferdinándkapu felett, a várpalota nyugati szárnyához csatolt s tavaly megújított kapu feletti kis keskeny épület van, a királyné ő felsége sétáló-kertje északi végéig egy beton-alapra rakott s faragott kőből emelendő egészen új várfal fog épülni, a mostani katonai várőrség épülete eltávolítva, az építési tér az új várfalig terjesztetik ki s ez új helyre épül egy, a mostani királyi palotának megfelelő nyugati oldal és két szárny oly módon, hogy az egész királyi laknégyesöget s közepé tágas várudvart képezzen.

Az első négy-öt éves időszakban az érintett két ut, a nagy szerpentin, az új vár s az azon belül eső rész terasseirozása, építésre alkalmassá tétele kell, hogy elkészüljön. S csak azután jó a sor a palota építésre, amire egy második idő- és építési munkaszak lesz szükséges, de a miről most szólni idő-előtti.

Az alagut felőli új utnak magassági és irányvonala egy kis részen már meg van állapítva úgy, a mint a terv kívánja s a mint az meg is marad; a szarvas-tér felől is a régi vár végénél meg van állítva a magassági színvonal, az új vár alapja egy darab helyen betonirozva, a földszinéig ki van hozva, de a külső várfalnak beomlása a munkát félbenhagyatta s az csak akkor folytattatik, ha az egész vonalirány a romoktól megtisztul s az és a második várfal is le lesz szedve annyira, a mint ezt az építési terv és új várfal kiterjedése kívánja.

ha megmagyarázná berlini ellenségeinknek, hogy Magyarországon állást, vagyont, méltóságot, magas rendjelet, főrendiházi tagságot, mindent el lehet nyerni német származás és német név dacára. Ha megmagyarázná, hogy hazafiság és a magyar nyelv tudása dolgában csupán annyit követelünk nemzetiségeinktől, a mennyit a németek követelnek a lengyelektől, a nélkül, hogy a berlini kormány rendszabályait alkalmaznók.

Legyen meg a „nagy kultur-nemzet“ e mérhetlen gyűlötségben tetszelgő sajtójával szemben az az elégtételünk, hogy egyszerűen ráutaljunk arra a teljesen korrekt és loyális módra, melylyel a mi pártjaink és a mi sajtónk ítélnek a német nemzetről s a német kormánynak germanizáló politikájáról.

Mi tudjuk, mivel tartozunk egy velünk szövetségben élő nemzet önérzetének és mit követel a politikában a loyaltás és az igazság tisztelete.

Azok a berlini lapok sohasem tudták.
Ez köztünk a külömbőség.

Belpolitikai hírek.

— jul. 28.

Képviselőválasztások. Mint táviratilag jelentik, a huszti választókerület ma a kerület országgyűlési képviselőjévé egyhangulag és nagy lelkesedéssel Szalavszky Gyula belügyminiszeri államtitkárát kiáltozta ki. — Zircen pedig az elhunyt Ányos helyébe szintén egyhangulag dr. Kemény Pált, a függetlenségi párt jelöltjét, választották meg.

A szász nép-programm. Szentágotáról távirják a „P. Lloyd“-nak: A szentágotai választókerület választói, igen látogatott értekezletükön egyhangulag hozzájárultak a szász néppárt programjához; Bauszner Guido orszgy. képviselőnek nagy lelkesedéssel bizalmat szavaztak és köszönetet mondtak a program létrejötté körül tett fáradozásaiért és közreműködését kérték a Romániával való kereskedelmi szerződés megújítása és a vöröstoronyi szoroson Romániába vezetendő vasút kiépítése ügyének előmozdításában.

Reformok a vizügyi igazgatásnál.

— A „Pesti Hírlap“ eredeti tudósítása. —

Mérnöki szakkörökben már néhány hét óta kering a hír, hogy a földművelésügyi miniszter reformálni készül a vízi építkezések műszaki szolgálatát és csak természetes, ha ezt a fontos hirt általános érdeklődéssel fogadták s élénk megbeszélés tárgyává tették az érdekelt körök.

Gróf Bethlen András földművelésügyi miniszter, midőn ez év tavaszán tárcájának ügyeit

Az olvasót kétségkívül érdekelné fogja az építési vállalkozó kiléte. Erre is felelhetek. Az a cég a vállalkozó, a mely az országházat építi, a budapesti unitárius egyház alkotmány-utcai szép goth stíliu templomát építette, mely cég az összes versenyzőknél igen nagy összeggel vállalkozott olcsóbban s ajánlata elfogadhatósága mellett az említett két építkezés legfelsőbb helyen is teljes biztosítéknak látszott. E szerencsés vállalkozót megnevezi a Lógody-utca 34. számú háza végével szemben az építési terület kis bejáró ajtaján levő e fölirat: *Holtzspach Antal fiai építési vállalata.*

A mostani munkarész költségét király ő felsége, a város és a közmunkatanács egyforma arányban fedezik, s a mennyiben véletlen nehézségek nagy változást elő nem idéznek, annak összege *egy millió forint* körül fog járni.

Ennyit az építkezésről. Ennek előfeltétele a Lógody-utca házainak és a régi várfalaknak lebontása s a talaj elkészítése. A házak lebontása nagy részben meg van; még néhány ház később lebontatik, de csak akkor, mikor a helyre szükség lesz. A talaj-készítés, töltés, csatornázás, egyengetés folyamatban van. Háromszáztól ötszázig menő kézi és szekeres napszámos dolgozik naponta, a szerint, a mennyit a munka megkíván, s a lehetőség megenged; néha a közbülső kőfal iszonyu tömörsége miatt kevesebb a szekeres napszámos. Legnehezebb része a mostani munkának a falak leszedése. Ezekről megjegyeztem a következőket, a mi az olvasót érdekelné fogja.

A Lógody-utcai házak lebontása feltűntette a

átvette, egy programbeszéd kíséretében tette azt s ebben a programbeszédben azt is hangsúlyozta, hogy eddigelé vízi ügyekkel nem foglalkozott ugyan, mindazáltal ezen ügyek kiváló gondoskodása tárgyát képezendik.

A miniszter — úgy látszik — behatóan kezdett foglalkozni ezekkel az ügyekkel s mint szakkörökben beszéltek, azon egészséges irány hívél tekinthető, mely a mérnöki ügykört az adminisztratív ügykörtől lehetőleg függetleníteni kívánja s oly szervezetet óhajt, melyben műszaki kérdések eldöntésénél kizárólag szakszerű befolyás fogja érvényesülni.

Vizügyi igazgatásunk műszaki szolgálata az alkotmányos aera óta sokféle átalakuláson ment keresztül. A hány miniszter, annyiféle rendszer. Mondhatjuk azonban, hogy a számos kísérlet közül egyik sem bizonyult szerencsésnek, mindegyik csakhamar lejárt magát.

A közmunka és közlekedésügyi miniszterium osztályait és ezek között a vízi ügyek osztályát is kezdetben kizárólag mérnökök vezették. Akkor az a vélelem uralkodott, hogy a műszaki képzettség elengedhetlen kellék ezen ügyek intézésére és az első miniszteriumot ezen elvi irány szem előtt tartása mellett szervezték úgy, hogy kevés kivétellel mérnököket alkalmaztak a központon is.

Csakhamar bebizonyult azonban, hogy a mérnökök általában keveset értenek az adminisztrációhoz. A tisztán mérnöki szervezet adminisztráció és főleg jogi szempontból számos bajnak lőn kuforrása.

Maga a genialis Hieronymi Károly is, a ki kivételkép nem csak jeles mérnöknek, de jó adminisztratorknak is bizonyult, be kellett hogy lássa, miszerint a műszaki képzettség és az erős judicium csak véletlenül s nem szükségkép jár együtt. Nem sokára oda jutottak tehát, hogy vegyes erők, jogászok és mérnökök osztoztak a teendőkn.

Péchy Tamás minisztersége alatt jogászok és mérnökök közt áldatlan versengés támadt a közügyek rovására. Sokat szellőztettek akkor ezt a folytonos küzdelmet s végre is Ordódy Pál kívánt segíteni a bajon olykép, hogy megalkotta a műszaki tanácsot és jogászokra bizta az adminisztrációt.

A műszaki és adminisztratív ügyeknek teljes szétválasztásában rejlett ennek a reformnak a lényege. A műszaki tanács határozatait az adminisztratív osztályoknak irányadóknak kellett elfogadniok s azoktól eltérni csak a miniszter írásbeli felhatalmazása alapján volt szabad.

Műszaki körökben lelkesedéssel fogadták akkor azt a reformot. Az állandó műszaki tanács areopaggá nőtt s látszólag nagyon jól is működött. De épen mert a tanács-határozatok döntöttek műszaki kérdések fölött: két igen nagy

várfalak teljes képét. Kitűnt, hogy a Ferdinánd-kaputól a királyné ő felsége sétáló-kertje északi végeig a királyi palotát hármassal várfal védte; a legkülsőn a kert ezen végénél most is meglévő nagy faragott kő-ívek s egy felvonó hid maradványai azt mutatják, hogy a felső várba hajdan is egyik feljárás épen ott volt, a hová most van tervezve. Az ívek alatt, a felvonó hid közelében 4—5 kis szűk ház volt, a mik a várórség lakásai lehettek. Az egész külső, harmadik várfal homokos földre volt rakva, minden szilárd alapfal nélkül. E ponttól néhány lépésnyire dőlt be az egész várfal, a lapokból már ismeretes hosszúságban. Esésében nevezetes, hogy a fal nem egyenesen dőlt befelé; de a talaj gyöngye volta s a falak két végén levő része nagy nyomási sulya miatt, szembe eső irányban, terjedelmes tömegben bukott alá iszonyu robajjal és zuzódással, bele furakodva a földbe.

E falbedőlés az építés sorrendjét megváltoztatta. Élőbb úgy volt készülve a terv, hogy a falakon kívül eső egész terület talaja készüljön el, csatornázás s új várfalakás legyen bevégezve s csak akkor jöjjön sor a falak bontására, hogy a királyné ő felsége kedves sétáló-kertjét a magyar fővárosban létekor használhassa. A pár hét előtti esőzés és a várfal aljában való új alapítás, a megkezdett falbontás, a közbülső derék nagy várfalak megdőlése s óriási sulyal való nyomása az amugy is gyöngye és alap nélküli falat állásából kinyomták s így következett bedőlése.

E nem vélt esemény az építés sorrendét azonnal meg kellett, hogy változtassa s a munka elsőjévé

hibája jelentkezett ennek a szervezetnek a gyakorlat terén.

Egyik az volt, hogy a tanácsbeli többség gyakran személyes befolyások szerint alakult s akárhányszor leszavazta a kisebbség egészségesebb véleményét. A másik pedig az volt, hogy a felelősség minimumra redukálódott, mert megszűnt a többség tagjai között s a hibás határozat ódiumát senki sem akarta viselni.

Egyik baklövés a másikat követte. Végre is Baross Gábor miniszter a kistiszai zsilipszadkadás után szétrobbantotta a műszaki tanács régi szervezetét s az állandó műszaki szolgálatot akép szervezte, hogy külön műszaki osztályokat rendelt az adminisztratív osztályok mellé.

Ez a szervezet maradt fenn a mai napig. És ez a szervezet lényegében igen helyesnek is bizonyult. Most csupán azért igényel reformot, mert a vízi-ügyek, melyek a múlt év nyaráig a közmunka és közlekedési, valamint a földművelés- és kereskedelemügyi miniszteriumok közt voltak szétosztva, az ujonan alakított földművelésügyi miniszteriumban ugyanazon egy csoportba kerültek össze.

Az egyesítés folytán arra van tehát szükség, hogy a folyammérnökök és a kulturmérnökök működése közt összhang létesüljön. Ebből az alkalomból azonban egységesebb szervezet s az ügymenet egyszerűsítése is célozatlak.

A reform részletei a mérnökegylet köreiből sem ismeretesek még; de úgy hírlik, hogy az új szervezet alapján azonos lesz ama régi szervezettel, melylyel az alkotmányos idők előtt próbálkozott meg a bécsi kormány, t. i. Baudirectio szervezetével.

E szerint a vízépítéssel összes műszaki közegei kiválnának a miniszteriumból és egy külön vízépítészeti igazgatósághoz osztatnának be.

Magától érthető, hogy az ekép szervezendő igazgatóság, az ügycsoportoknak megfelelőleg, osztályokban fogja működni; de működésében az biztosítaná az egységet, hogy minden osztály a vízépítészeti igazgatónak alá lenne rendelve; az ügymenet egyszerűsítése céljából pedig az igazgatóság bizonyos adminisztratív jogkörrel ruháztatnék fel.

Hogy e reformmal egyidejűleg a műszaki személyzet díjazásának arányos rendezése is kell gondolni, az csak természetes. A kulturmérnökök és a folyammérnökök fizetései egyenlőlenek s annak idején még rangbeli szervezésük is külön elvek szerint állapított meg. Szükséges, hogy az aránytalanságokat rendezzék. Mondjuk, hogy ez tervbe is van véve s már a jövő évi budget-tárgyalás alkalmával szőnyegre fog kerülni.

Elégséges mult áll a vizügyi igazgatás műszaki szolgálatánál célzott reform mögött. A multak hibáin sokat lehet okulni s bár minded-

a falak lebontását tette, annyival inkább, mert a mérnökség és építést vezető Ybl a második várfal megvizsgálásakor észrevette, hogy a királyné ő felsége sétáló-kertjét nyugatról tartó közép nagy várfal egyenes irányából nyugatra szintén ki van hajolva s valószínű, hogy annak a 3-ik várfalra gyakorolt nyomása is befolyt annak ledülésére, sőt attól is tartani lehetett, hogy az is ledől. Azonnal minden erő arra fordított, hogy a második várfal belső színe le a fal alapjáig föltakartassék s a föld nyomásától megszabadíttassék. Mikor a falrész ki volt ásva s a föld mellette több ölnyre eltakarított, akkor látszott meg tisztán, hogy az a közepe táján egyenes irányától csaknem másfél méternyire volt kihajolva. A fal itt is homokföldre volt rakva kevés mélyítéssel. A fal mellékének kitisztításával egyidejűleg megkezdődött a fal leszedése s halad előre, de nehezen, nagy erő-kifejtéssel és lassan; mert a fal sziklatömörsgű. A mint hozzáértők mondják, a falakat mindenféle kisebb-nagyobb lapos, szögletes és gömb alakú kőből, kavicsból, törmelékéből, durva homokból (a miknek műkifejezése *Findling*) a helyszínen készült földmész-olvadékkal rakták s az idő viszontagságai erősítették meg oly rendkívülileg. Nevezetes, hogy a második falnak belső színe is le volt vakolva. Mind a 2-ik mind a külső 3-ik fal a Ferdinánd-kapu nyugoti kerek, bástyájából indul ki, a 3-iknak vastagsága alulról fölfelé 3 1/2 métertől fél méter vastag, a 2-iknek vastagsága alant 4—5 métertől felfelé 1 méterig vékonyodik. A 2-dik várfalhoz egész hosszában 20 erős támaszlop (pillér) volt rakva, a minek kora még kétes,

